

SPECIALE UITGAVE VOOR PRINSJESFESTIVAL • SEPTEMBER 2015

ELSEVIER

**PRINSJES
FESTIVAL**

De beslissende stem

Prinsjesrede 2015

DE DRIE GENOMINEERDE SPEECHES

- > Johan Kroes: Op eigen benen
- > Janneke Horlings: Jammer dan
- > Astrid Schutte: Ik bin ain Grunniger

Op eigen benen

Johan Kroes

Voorzitter,

Op 22 juli 1959 werd op het land van boer Boon uit Kolham een immens aardgasveld aangeboord.

Een gebeurtenis die een enorme impact op ons land zou hebben.

Het aardgasveld in Slochteren ontketende een stille revolutie in het sobere Nederland van de jaren vijftig.

Het was als de opkomst van Google.

Het sluimerde een paar jaar en opeens was het Groningse gas overall.

In slecht enkele jaren tijd raakte het Nederlandse publiek overtuigd van de voordelen van aardgas.

Het zorgde voor een ommekeer in de Nederlandse energiehuishouding.

Tot dan toe zaten de Nederlanders rond de kolenkachel in de woonkamer of in de keuken.

De kolenboer verdween uit het straatbeeld.

In 1968 werden in Nederland geen kolenhaarden meer verkocht.

Gashaarden en CV-ketels hadden bijna de gehele markt veroverd.

Het aardgasveld in Slochteren veranderde de Nederlandse economie.

Nederland ging over naar een fiets met trapondersteuning.

De vondst van het aardgas versnelde de economische modernisering van Nederland in de jaren zestig en zeventig...

...en maakte het dagelijkse leven voor de Nederlandse burger ongekend comfortabel.

Goedkope ook.

Hollandse tuinders waren bijvoorbeeld opeens in staat om goedkope komkommers, paprika's en chrysanten te telen.

En uiteraard heeft het Groningse aardgas ons land rijk gemaakt.

Buiten de landsgrenzen vond het aardgas gretig aftrek.

De export van aardgas maakte de gulden een sterke munteenheid.

Voorzitter,

De bel van Slochteren was een bron van voorspoed en welvaart.

Onze nationale bodemschat.

Maar de magie van Slochteren is uitgewerkt.

De batterij is leeg.

De trapondersteuning heeft ons land lui gemaakt.

We zijn te afhankelijk geworden van de aardgasinkomsten.

We zijn genoegzaam achterover gaan leunen...

...om er nu met schrik achter te komen...

...dat de aardgaswinning inmiddels meer schaadt dan baat.

De beelden van verzakte huizen en ontredderde bewoners staan op ons aller netvlies.

Laten we als BV Nederland overgaan naar een ander businessmodel.

Laten we een nieuw pad inslaan.

Geen halfslachtige oplossingen. Geen gaswinning in de Noordzee.

Maar een radicaal andere koers.

Het mondiale economische landschap verandert in een enorm tempo.

Het toekomstige succes van ons land hangt af van de mate waarin we weten te anticiperen op deze veranderingen.

Net als één van onze nationale symbolen dat moet doen: de huismus.

Deze vogel dreigt uit Nederland te verdwijnen doordat hij zich niet kan aanpassen aan de hedendaagse huizenbouw.

Om te overleven moet de mus andere nestlocaties en nestbouwmethoden vinden.

Zoals een bedrijf als Nokia dat ooit deed.

Een bedrijf dat laarzen en toilet papier maakte...

...en uitgroeide tot een van de meest succesvolle telecomaانبieders ter wereld.

Op basis van een duidelijke visie en het lef om radicale keuzes te maken.

Een bedrijf dat in haar bloeiperiode veel investeerde in onderzoek en innovatie.

Voorzitter,

De enige weg uit de economische crisis is een vlucht naar voren.

Doorgaan met aardgaswinning zou slechts een tijdelijke pijnstiller zijn.

Maar dat is niet wat Nederland nodig heeft.

Laten we ervoor kiezen om vol in te zetten op energie uit zon, zee en wind.

De potentie is er.

Ambitie, nieuwsgierigheid en vernuft kenmerken al eeuwenlang ons land.

Jazeker, het gemis van de aardgasinkomsten zal zich pijnlijk laten voelen.

Maar er gloort een toekomst waarin Nederland volledig op eigen 'energiebenen' zal staan...

...en waarbij Nederlandse innovaties de hele wereld over gaan.

Daarom zeg ik 'nee' tegen verdere aardgaswinning...

...en 'ja' tegen de vooruitgang van Nederland.

Dank u wel.

Jammer dan

Janneke Horlings

Voorzitter,

Nederland ligt niet aan de rand van een tektonische plaat. Integendeel. We zouden honderden, zo niet duizenden kilometers moeten reizen om bij zo'n rand te komen. Daar, daar waar de platen langs elkaar schuiven, zijn aardbevingen een gebruikelijk fenomeen. Niet hier. En toch meten we in Groningen sinds 1991 aardbevingen met een kracht van 2.4 tot 3.6 op de schaal van Richter. Merkwaardig, toch?

En het wordt nog gekker. We hebben niet alleen toegestaan dat aardbevingen werden opgewekt of 'geïnduceerd', zoals dat heet. We hebben de gedupeerde Groningers ook gewoon met de brokken laten zitten. Ze vroegen om onze hulp, maar wij drukten onze oordoppen nog wat verder in de oren terwijl we ons omdraiden in ons Haagse bed, in ons Haagse, scheurloze huis. De huizenmarkt trok langzaam maar zeker weer aan en vol vertrouwen in de toekomst zetten we onze huizen te koop. Ze waren verkocht voor we 'gaswinning' konden zeggen. Laat ze maar lekker schreeuwen in het Noorden, wij hebben er zelf toch geen last van.

Maar gaat u nu eens in de schoenen van uw landgenoten staan. U voelt de grond onder uw voeten wegzakken. Letterlijk, omdat u door instortings- en verzakingsgevaar niet meer veilig kunt leven. Figuurlijk, omdat al het spaargeld dat u in uw huis heeft gestoken, voor uw ogen in de grond verdwijnt. U schrikt van iedere trilling, omdat u niet weet of het een voorbijrijdende vrachtwagen is, of een aardbeving met een kracht van 4,5 of zelfs 5 op de schaal van Richter.

'Dat zal allemaal wel,' zult u wellicht zeggen, 'maar we hebben toch een economisch belang bij de gaswinning? En de NAM zorgt toch voor werkgelegenheid in Groningen?' En daar heeft u natuurlijk gelijk in. Het is niet voor niets dat Nederland deze discussie met zo veel belangstelling volgt. Nederlanders voeren deze discussie op school, online, bij de koffieautomaat en op verjaardagen, omdat het hét schoolvoorbeeld is van een moreel dilemma. Maar wat is dan de juiste keuze? Die van de kosten en de baten? Wegen de economische voordelen voor ons land zwaarder dan de levens van de Groningers?

Voor mijn partij is de keuze gauw gemaakt. Ook als je kinderen daar niet wonen, of als je geen mensen in Loppersum of Woudbloem kent. Het is een eenvoudige keuze, omdat de mensen in Groningen niet te vervangen zijn, maar de energievoorzieningen wel. We kunnen van de mensen niet zeggen 'jammer dan'. Van gas kunnen we dat wel. Gaswinning past namelijk niet meer in een tijd waarin we ons realiseren dat de voorraad grondstoffen eindig is.

Een tijd waarin we niet bij Rusland willen aankloppen. Een tijd waarin we dus sowieso op zoek moeten naar een alternatief. Kiezen we dat alternatief niet, dan kiezen we voor een oplossing die niet houdbaar is en bovendien ten koste gaat van de Groningers.

Onze universiteiten, hogescholen en MBO's behoren tot de beste ter wereld. En terwijl wij ons nog druk maken om zoiets ouderwets als gas, ontwikkelen zij de nieuwste en schoonste manieren om energie op te wekken. Ook schaffen de Nederlanders op grote schaal, geheel op eigen initiatief, zonnecellen aan. En wat te denken van het toenemend aantal energieneutrale woningen?

Wij moeten op zoek naar zo'n duurzaam alternatief voor de gaswinning. We moeten de initiatieven die in Nederland tot nu toe zijn ontplooid belonen en faciliteren. Mijn voorstel is daarom om drie deelwedstrijden uit te schrijven. Eén voor de beste oplossing voor het herstellen van de verzakte en onbewoonbaar geworden huizen. Eén voor het beste alternatief voor de gaswinning. En één voor het beste idee om burgers met een afstand tot Den Haag – fysiek of sociaal – eerder en beter te betrekken bij besluiten die hen direct raken. De winnaars krijgen de financiële én ambtelijke ondersteuning om hun idee te realiseren.

Ik herinner u er nog maar eens aan: Nederland ligt niet op de rand van een tektonische plaat. En toch accepteren we aardbevingen en dringen we de gaswinning zeer minimaal terug met de afspraken die we tot nu toe maakten. In plaats van dat we onszelf beschermen tegen natuurrampen, wekken we ze tegenwoordig zelf op. Daar kan ik niet bij. U zult dan ook begrijpen dat ik het leed dat de Groningers wordt aangedaan voor de toekomst wil beperken. Ik stem dus tégen verdere gaswinning. Dankuwel.

Ik bin ain Grunniger

Astrid Schutte

Voorzitter,

Stelt u zich eens voor: na uw werk rijdt u naar huis. Als u bij uw huis komt, ligt de stoep bezaaid met kapotte dakpannen. In uw gevel zit een scheur, van dakgoot tot deurkozijn, zo groot dat uw hand erin kan. Een deskundige van de NAM die langskomt, geeft opdracht direct de gevel te stutten. Dit overkwam de familie Janssens uit Appingedam toen een aardbeving, ontstaan door gaswinning, hun huis had getroffen. Opeens zaten Henk Janssens, zijn vrouw en vier kinderen in een huis dat volgens de NAM niet veilig is. Ze wilden wel weg, maar verhuizen konden ze niet. Hun huis was niks meer waard. Niemand wil een huis waarin je niet veilig kunt wonen.

Voor de meesten van ons is veilig wonen gewoon. Niet voor de familie Janssens. Henk Janssens weet hoe is om 's ochtends naar je werk te vertrekken en maar te moeten hopen dat je huis er 's avonds nog staat. Hopen dat je gezin nog veilig is en niet onder het puin ligt. Hopen dat de keus van het kabinet om door te gaan met het winnen van aardgas, niet je noodlot wordt.

Ik ben geboren in 1960; een kind van de aardgasgeneratie. Mijn hele leven hebben mijn generatiegenoten, onze kinderen en ik geprofiteerd van de welvaart die de Groningse gasbel bracht. Aardgas levert ons land miljarden op. Ruim negen miljard dit jaar. Dat is net zoveel als wij in 2012 met ons allen uitgaven aan onze zomervakanties in het buitenland. Ik maak deze vergelijking bewust. Want net zoals in mijn jeugd de komst van het aardgas nieuw was, gold dat ook voor vakanties in het buitenland. Die waren hêt symbool van onze naoorlogse welvaart.

Maar nu we van onze vakantie teruggekeerd zijn, blijkt dat er een keerzijde is. In de vorm van ruim tienduizend onveilige of beschadigde Groningse woningen, zoals die van Henk Janssens. In de vorm van onzekerheid of de schade gecompenseerd wordt. In de vorm van angst voor nieuwe bevingen.

Minister Kamp heeft inmiddels zijn excuses aangeboden voor het jarenlang niet serieus nemen van de waarschuwingen van deskundigen voor aardbevingen door gaswinning. Maar een grote meerderheid van de slachtoffers heeft, aldus een peiling van Eigen Huis, geen of weinig vertrouwen meer dat de overheid hun schade goed zal afwikkelen. Heeft het gevoel dat de keus tussen miljarden voor ons gas en hun veiligheid voor hen negatief zal uitpakken. Heeft het gevoel dat alle Nederlanders gelijk zijn, maar Groningers een beetje minder dan andere.

Daarom is er maar één passend excuus. De belofte dat Groningers net zo veilig kunnen wonen als de rest van de Nederlanders. Daarvoor is nodig dat we de gaskraan dichtdraaien. Kan niet, zegt

het kabinet. Stoppen is een bedreiging voor onze economie. Zoals eens ook de 40-daagse werkweek, het minimumloon en afstand doen van Indonesië een bedreiging voor onze economie waren?

Willen wij de geschiedenis ingaan als de generatie zonder verbeeldingskracht? Wij van de aardgasgeneratie en onze kinderen hebben niet alleen in materieel opzicht geprofiteerd van onze gasbel. Wij zijn ook beter opgeleid dan voorgaande generaties. Laten we die investering inzetten voor de veiligheid van de Groningers. Laten we de Groningse huizen versterken, want ook na het staken met gaswinning, stoppen de aardbevingen niet direct. Laten we het versterken combineren met het energie-neutraal maken van Groningen en de gasmeter daar op nul krijgen. Laten we na de vakantie weer aan het werk gaan!

Nederland wil graag kennisland zijn en heeft nu de kans op nieuwe terreinen kennis te ontwikkelen, kennis die zorgt voor werk en expertise die we kunnen exporteren. Om zo ook aan jongere generaties te laten zien dat je problemen het best oplost door verder te denken dan je neus lang is.

We staan nu voor de keus. Gaan we de veiligheid van alle Nederlanders weer op nummer één zetten, nadat we een halve eeuw onze ogen sloten voor de negatieve gevolgen van de gaswinning? En gebruiken we dat als een kans om te innoveren? Of gaan we hardnekkig door op de ingeslagen weg? Omdat ons de moed ontbreekt een andere weg in te slaan. Omdat we niet tot twee cijfers achter de komma kunnen uitrekenen wat precies de gevolgen zijn van deze beslissing?

De beslissing die we vandaag nemen is niet alleen een keus voor visionair beleid of angsthazerij. We besluiten hiermee ook of Nederlanders daadwerkelijk gelijke rechten hebben, waar ze ook wonen. Mijn keus is duidelijk. Want ik ben niet alleen van de aardgasgeneratie. Ik bin ook ain Grunniger.